

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพตัวละครเอกในละครโทรทัศน์ได้ใช้แนวคิดด้านละครโทรทัศน์ เช่น แนวคิดเรื่ององค์ประกอบของละครโทรทัศน์ รูปแบบของละครโทรทัศน์ แนวความคิดเรื่องตัวละคร และเกณฑ์การวิเคราะห์บทละครมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ตามกรอบแนวคิดเรื่องการสร้างภาพความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน และแนวความคิดเรื่องดัชนีทางวัฒนธรรม

ความเป็นมาของละครโทรทัศน์ไทย

ในระยะเริ่มแรกนั้น รายการละครที่แสดงทางโทรทัศน์จะเป็นละครไทยประเภทต่างๆ ยังไม่ใช้ละครที่ผลิตขึ้นเพื่อโทรทัศน์โดยเฉพาะ การแสดงเป็นเรื่องราวประเภทละครนี้จัดเป็นรายการสดทั้งสิ้น เริ่มหลังจากเปิดสถานีไทยทีวีช่อง 4 ไปแล้วประมาณสองเดือนกว่า ละครโทรทัศน์ยุคเริ่มต้นของไทยส่วนใหญ่จะเป็นละครสั้นจบในตอน เป็นละครฉากเดียวจบ เพราะมีห้องส่ง (studio) ขนาดเล็กเพียงห้องเดียว จึงจำเป็นต้องใช้ฉากจำกัด ในปี 2499-2500 การจัดรายการประเภทละครเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นละครสั้นจบในตอน เพราะวิธหาเรื่องที่จะนำมาเป็นละครโทรทัศน์ในสมัยนั้นนิยมสร้าง plot ขึ้นเองไม่พึ่งหนังสือและมักเป็นเรื่องสั้น และเริ่มมีละครสั้นประเภทละครชวนหัวแสดงเป็นประจำทุกสัปดาห์

ละครโทรทัศน์เริ่มเฟื่องฟูในปี 2501 นักแสดงจากละครเวทีเริ่มเข้ามาในวงการละครโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้น ปี 2502 ละครโทรทัศน์ทางไทยทีวีช่อง 4 (ขาว-ดำ) มีผู้ชมนิยมชมกันมาก คณะละครมีมากขึ้นเป็นลำดับ ในขณะนั้นทางท.ท.บ. ช่อง 7 (ขาว-ดำ) ก็เริ่มบุกเบิกด้านละครโทรทัศน์มากขึ้น คณะละครที่เคยจัดแสดงทางไทยทีวีช่อง 4 ที่เป็นคณะผู้จัดรายการภายนอกสถานีซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นนักแสดงละครเวที ย้ายมาจัดการแสดงละครทางช่อง 7 เนื้อเรื่องที่น่าสนใจ

จัดทำละครโทรทัศน์จะนำมาจากเรื่องที่เคยเขียนเป็นละครเวทีมาก่อนมาใช้เป็นบทละครโทรทัศน์มีจำนวนไม่น้อย นอกจากนี้ยังนำมาจากเรื่องที่เคยทำเป็นภาพยนตร์มาแล้ว ส่วนเนื้อเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่สำหรับละครโทรทัศน์ก็มีจำนวนมาก หลังจากนั้นละครโทรทัศน์ก็ยิ่งเฟื่องฟูขึ้น ทั้งสองสถานีแข่งขันกันผลิตละครออกอากาศมีทั้งละครสั้นจบในตอนและละครยาวหลายตอนจบประมาณปี 2505-2510 ละครโทรทัศน์ยิ่งเฟื่องฟูขึ้นเป็นลำดับ มีคณะละครเพิ่มขึ้นหลายสิบคณะประมาณปี 2511-2518 กิจการละครโทรทัศน์เริ่มเสื่อมไปช่วงเวลาหนึ่ง เพราะการผลิตรายการและการแสดงไม่พิถีพิถัน ปี 2519 ละครโทรทัศน์กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งหนึ่งเมื่อเทปโทรทัศน์เข้ามามีบทบาทในวงการโทรทัศน์ไทยเพิ่มมากขึ้น ในปี 2522 สถานีต่างๆ ต่างก็เปลี่ยนเป็นออกอากาศในระบบโทรทัศน์สีละครโทรทัศน์ประเภท TV serials หรือ soap operas มีเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะทางช่อง 3 สี และช่อง 5 สี (ช่อง 7 ขาว-ดำ เดิม) ส่วนช่อง 9 สี (ช่อง 4 ขาว-ดำ เดิม) เคยเป็นผู้นำมาชานในเรื่องละคร กลับอ่อนไปด้วยระบบการทำงานภายในไม่เอื้ออำนวยในการผลิตรายการ (ปนัดดา ชนสฤตย์, 2531 : 3-7)

คณะละครของช่อง 7 นั้น เริ่มจากค่ายดาราฟิล์มของคุณไพรัช สิงวรวิบุตร เมื่อปลายปี 2510-2511 ด้วยเรื่อง "ปลาบู่ทอง" ในระยะแรกนั้นไม่มีโฆษณาเข้าเลย เป็นเหตุให้ผู้จัดขาดทุนจนแทบจะหมดตัว แต่เมื่อละครเป็นที่นิยมแล้วมีโฆษณาเข้าสนับสนุนมาก ทำให้ละครได้กำไรและจัดต่อไปได้ และเป็นรากฐานให้ค่ายดาราฟิล์มขยายใหญ่โตเป็นดาราวิดีโอในปัจจุบัน

สำหรับช่อง 3 นั้น เริ่มต้นวงการละครในรูปแบบบริษัท โดยมีผู้กำกับที่มีชื่อเสียงหลายๆ ท่าน อยู่ในสังกัดและได้ค่าตอบแทนในรูปแบบเงินเดือน แต่ละครในช่วงแรกประสบความขาดทุน ทางช่อง 3 จึงเปลี่ยนนโยบายให้เอกชนเข้าเวลาไปทำ เรื่องที่ทำชื่อเสียงในยุคนี้คือ "โสนน้อยเรือนงาม" กำกับการแสดงโดย คุณฉลวย ศรีรัตนา เป็นหนังเล็กที่ใช้เสียงพากษ์ซึ่งบุกเบิกวงการละครทางช่อง 3 เลย์ทีเดียว ในการแพร่ภาพหนึ่งครั้งนั้น จะมีโฆษณาอุปถัมภ์รายการถึง 11 นาที (จุลฤกษ์ เลอศักดิ์, 2530 : 72-76)

องค์ประกอบของละครโทรทัศน์

1. วัตถุประสงค์ของเรื่อง

ละครโทรทัศน์ที่ดี ควรมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอที่แน่ชัดว่า ต้องการเสนออะไรแก่ผู้ชม เช่น เสนอเรื่องราวของความรักที่ยิ่งใหญ่ ดังเช่น เรื่อง "แผลเก่า" หรือเสนอเรื่องราวของการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ก็ได้แก่ ละครชุด "กฎแห่งกรรม" เป็นต้น เมื่อละครมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอที่แน่ชัดแล้ว การดำเนินเรื่อง, เนื้อเรื่อง, แก่นของเรื่อง หรือแม้แต่ชื่อเรื่อง ก็จะสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล และดำเนินไปตามแนวที่กำหนดไว้ โดยไม่ออกนอกเส้นทางจนทำให้ละครเปลี่ยนแนว

2. การลำดับเรื่อง

เป็นการสร้างเรื่อง หรือผูกเรื่องด้วยการสร้างเหตุการณ์ต่างๆ ให้ต่อเนื่องเป็นเรื่องราวเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน การลำดับเรื่องอาจจะใช้วิธีลำดับจากอดีตมาสู่ปัจจุบันเช่นเรื่อง "สี่แผ่นดิน" หรือจะเป็นปัจจุบันไปสู่อดีตก็ได้

3. ภาษา

ภาษา คือ ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาเป็นคำพูดของตัวละคร แม้ว่าเนื้อเรื่องจะดีเพียงใด แต่ถ้าผู้เขียนไม่สามารถถ่ายทอดบทเจรจาให้ออกมาน่าติดตาม เรื่องนั้นก็ไม่น่าประสบความสำเร็จ บทเจรจาที่ดีจะต้องเหมาะสมกับตัวละคร และสะท้อนความคิดอ่าน ลักษณะนิสัย, ความรู้สึก, ตลอดจนอารมณ์ของผู้พูดได้เป็นอย่างดีและนอกจากนั้น ยังต้องคำนึงถึงความเหมาะสม, ไม่หยาบคายเกินไป, และดูความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่างๆ ด้วย

4. ตัวละครและการวางลักษณะนิสัยตัวละคร

ตัวละคร เป็นบุคคลสำคัญที่จะสื่อความตั้งใจของบทละครออกมา

ได้อย่างชัดเจน โดยการถ่ายทอดบทสนทนาออกมาอย่างมีอารมณ์และมีสีสัน ตัวละครเป็นผู้กระทำและผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละคร ลักษณะนิสัยของ ตัวละครที่แตกต่างกันนั้นจะทำให้ตัวละครแต่ละตัวมีฐานะ เป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น และดูเหมือนมีชีวิตจริง ๆ มีที่ไปที่ไปและมีเหตุผลในการกระทำ ส่วนลักษณะนิสัย ของตัวละครมีความ "ลึก" มากน้อยเพียงใด อยู่ที่เจตนาของเจ้าของงาน ประพันธ์และผู้เขียนบท รวมทั้งข้อจำกัดของเวลาในการนำเสนอ

5. ฉาก

ฉาก คือ สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงสถานที่ของเรื่อง หรือเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในสลัม, ในร้านกาแฟ, หมู่บ้านบนภูเขา, ป้ายรถเมล์หรือ ปราสาทราชวัง ฯลฯ ฉากของเรื่องจะเป็นส่วนที่บอกผู้ชมได้ทันทีว่าเหตุการณ์ ดังกล่าวเกิดขึ้นที่ใด ฉากและตัวละครจะมีส่วนสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ในฐานะที่ เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมของตัวละครด้วยความยากง่ายของฉากนั้นขึ้นอยู่กับเรื่อง ที่กำหนดไว้ ถ้าเป็นฉากสมจริง (realistic) ก็จะง่ายแก่การจัดและการถ่าย ทำ แต่ถ้าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในป่าหิมพานต์ ก็เป็นการยากในการประดิษฐ์ฉาก ให้วิจิตรพิสดารเพื่อชักจูงให้จินตนาการของคนดูคล้อยตามด้วย

6. เวลา

เวลา ได้แก่ ยุคสมัยในการดำเนินเรื่อง ละครบางเรื่องเป็น การนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น สมัยรัชกาลที่ 5 ก็จะเรียกว่าละคร ย้อนยุค ซึ่งผู้สร้างจำเป็นต้องค้นคว้ารายละเอียดของยุคนั้น ไม่ว่าจะเป็นเครื่อง แต่งกาย หรือเครื่องใช้ภายในบ้าน ซึ่งจะบ่งบอกถึงยุคสมัยของเรื่องได้เป็น อย่างดี เวลาหรือยุคสมัยที่กำหนดขึ้นในเรื่องนั้นจะมีส่วนในการกำหนดเนื้อหา และพฤติกรรมของตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกอนาคต ย่อมจะแตกต่างกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคอดีต ดังนั้น การดำเนินเรื่องฉาก, ยุคสมัย และการ ลำดับเรื่อง จะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

7. กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย

ละครที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น กลุ่มผู้ชมเป้าหมายจะมีส่วนในการกำหนดเนื้อหา และกลวิธีในการนำเสนอ ละครสำหรับเด็กจะดูง่าย ๆ มีความสดใสและแทรกข้อคิดที่ดีไปด้วย ในขณะที่เดียวกัน ละครสำหรับผู้ใหญ่ก็จะมีเรื่องราวที่สลับซับซ้อนมากกว่า การดำเนินเรื่องราวละครควรจะต้องคล้องกับพื้นเพ, ระดับประสบการณ์, เพศ, วัย ฯลฯ ของผู้ชมกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด เช่น ละครที่เสนอตอนเย็น ซึ่งเป็นเวลาสำหรับเด็ก ไม่ควรจะเป็นสาระที่หนักและเข้าใจยากเกินไป

รูปแบบของรายการประเภท "ละครโทรทัศน์"

ละครโทรทัศน์ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับบทประพันธ์ที่นำมาทำเป็นละคร และวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ ซึ่งแบ่งได้เป็น 6 ประเภทใหญ่ (ปนัดดา ชนสฤษดิ์, 2531 : 1-2)

1. DRAMATIC SPECIALS

เป็นละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบภายในตอนเดียวที่ใช้เวลาแสดงประมาณ 60-120 นาที และมักออกอากาศเป็นรายการสุดท้ายของสถานี อาจเสนอในโอกาสพิเศษ หรือเสนอเป็นรายเดือน ไม่มีกำหนดที่แน่นอน อาจจะเป็นละครแนวชีวิต ละครประวัติศาสตร์หรือละครเพลง โดยเฉพาะในปัจจุบันมักจะนำเสนอละครในรูปแบบนี้เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานเพลงของนักร้องในค่ายต่าง ๆ หรือละครเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น วันกองทัพไทย เป็นต้น

2. TV SERIES

เป็นละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบในตอน ภายใน 30 หรือ 60 นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ ซึ่งเนื้อหาหลักของละครจะเป็นแนวเดียวโดยตลอด และผู้แสดงชุดเดียวโดยตลอด และจะมีดารารับเชิญสลับกันเข้ามาทำให้เกิดเหตุการณ์สนุกสนานน่าติดตาม ผู้ชมไม่จำเป็นต้องดูประจำทุกสัปดาห์ ก็

จะสามารถเข้าใจเรื่องราวในแต่ละตอนได้ ลักษณะของบทละครประเภทนี้จะมีเนื้อหาค่อนข้างกระชับ และมีการสรุปจบท้ายที่หักมุมจนทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจและอยากติดตามตอนต่อไปในสัปดาห์หน้า ละครประเภทนี้ ได้แก่ ละครชุด "ยอดตำรวจหญิง" เป็นต้น

3. SERIALS

เป็นละครเรื่องยาวหลายตอนจบ ซึ่งมีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไป โดยใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันโดยตลอด ความยาวตั้งแต่ 8 ตอนจบขึ้นไปจนถึงเป็น 100 ตอนจบอาจใช้เวลาแสดงตอนละ 30 หรือ 60 นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือ 2-3 วันต่อสัปดาห์หรือ 5 วันต่อสัปดาห์ หรือเป็นประจำทุกวันในเวลาเดียวกัน ละครโทรทัศน์ในรูปแบบนี้สืบทอดมาจากละคร "soap opera" ของวิทยุอเมริกัน ได้แก่ละครที่ออกอากาศช่วงหลังข่าวภาคค่ำ เช่น เรื่อง "เสราดาร์ล" "เรือนแพ" "คือหัตถาครองพิภพ" เป็นต้น

4. MINI SERIES

เป็นละครหรือภาพยนตร์โทรทัศน์ ที่ผลิตเป็นเรื่องยาวซึ่งมีความยาวตั้งแต่ต้นจนจบ มากกว่า 3 ชม. ขึ้นไป จึงจำเป็นต้องแบ่งวันออกอากาศเป็น 2 ภาค หรือบางเรื่องอาจมีความยาวมากถึง 6 ชม. หรือกว่านั้น ก็อาจแบ่งออกอากาศฉายครั้งละ 1 ชม. ก็ได้ และออกอากาศติดต่อกันในเวลาเดียวกันในวันต่อไป หรือสัปดาห์ต่อไปเรื่อยๆ จนจบ หรือมักจะออกอากาศตั้งแต่ 2-8 ตอนจบ

สำหรับในเมืองไทย ละครแบบ mini series ยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก เนื่องจากดำเนินเรื่องเร็วจนถ้าพลาดการติดตามก็อาจไม่เข้าใจ และไม่คุ้มต่อการลงทุนที่ผ่านๆมาก็ได้แก่ เรื่อง "มหาเวสสันดรชาดก" ซึ่งมีขนาดค่อนข้างยาว

5. ANTHOLOGY SERIES (ANTHOLOGY DRAMA)

เป็นลักษณะละครอีกแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากโดยทั่วไปคือ จะเป็นเรื่องจบในตอน แต่ตัวแสดงและเนื้อเรื่องจะแตกต่างกันไป แต่แนวของเรื่องทุกเรื่องจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน เช่นแนวเรื่องเกี่ยวกับเรื่องลึกลับ สยองขวัญ แนวเรื่องเกี่ยวกับตำนาน แนวเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย สำหรับละครไทยที่เสนอในรูปแบบนี้จะได้แก่ ละครชุด "มิติมืด" เป็นต้น

6. SITUATION COMEDY (SIT COM)

เป็นละครโทรทัศน์ประเภทตลกชวนหัวหรือเสียดสีสังคม ลักษณะการออกอากาศ จะออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์หรือทุกวันในเวลาเดียวกัน มักจะมีความยาวตอนละ 30 นาที ลักษณะเป็น small one-act play ละครประเภทนี้อาจจะจัดแสดงสดในห้องส่ง พร้อมทั้งอัดเทปไปด้วย และมักจะแสดงต่อหน้าผู้ชมในห้องส่งนั้นที่เรียกว่า studio audience เนื่องจาก sit-com มักจะแสดงให้ผู้ชมชมในห้องส่งด้วย ละครประเภทนี้จึงไม่ใช่ฉากมากนัก อาจจะมีเพียง 2-3 ฉาก ใน 1 ตอน มีผู้แสดงหลักๆ เพียง 2-3 คนเท่านั้น และผู้แสดงจะเป็นชุดเดียวกันโดยตลอด เป็นการสร้างสถานการณ์ผูกเรื่อง ให้ความตลกขบขัน มักจะทำเป็นเรื่องในครอบครัว ผัวเมีย หรือเป็นเรื่องของพ่อแม่ลูก ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านเสียดสีเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดครอบครัวโทรทัศน์ขึ้น ซึ่งเป็นครอบครัวของตัวละครในโทรทัศน์ ที่คนดูรู้จักและชื่นชอบกันดี สำหรับละครไทยได้นำลักษณะบางอย่างของ sit-com เมื่อนอกมาใช้ เช่นเป็นละครตลกที่มีตัวละครน้อย, ฉากน้อย และถ่ายทำในห้องส่ง เช่นเรื่อง "สามหนุ่ม-สามมุม" เป็นต้น

แนวความคิดเรื่องตัวละคร

ตัวละครในละครโทรทัศน์ จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่ช่วยให้เรื่องเดินไป เป็นตัวแสดงบทบาท พฤติกรรม และนำเรื่องไปสู่จุดมุ่งหมายที่ผู้แต่งประสงค์ ตัวละครไม่จำเป็นต้องเป็นมนุษย์เสมอไป อาจเป็นสัตว์ อมนุษย์ ธรรมชาติ และอื่นๆ ซึ่งอาจใช้เป็นสัญลักษณ์ในการตีความ หรือเพื่อความแปลกใหม่ แต่ส่วนมากมักจะเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นการจำลองลักษณะนิสัย พฤติกรรม บุคลิก ลักษณะเข้าไว้ด้วยกัน

ในหนังสือ วรรณคดีวิจารณ์ ของ กุหลาบ มลลิกะมาส (อ้างถึงใน กาญจนา วิชญาปกรณ์, 2534 : 41-45) ได้กล่าวถึงการจำแนกประเภทตัวละครออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. การจำแนกประเภทของตัวละคร ตามลักษณะนิสัยของตัวละคร ซึ่งแยกย่อยออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 ตัวละครน้อยลักษณะหรือตัวละครไม่ซับซ้อน (Flat or Simple Characters) คือตัวละครที่แสดงนิสัยออกมาในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวประจำตัว คือสร้างตัวละครแบบฉบับ (Types) ของคนประเภทนั้นๆ จนจัดเป็นสูตร (Formula) เช่น ผู้ร้ายต้องมีจิตใจโหดเหี้ยม หรือคนแก่ต้องจู้จี้ขี้บ่น เป็นต้น เรียกว่ามี "Stereotypes"

ตัวละครประเภท "Stock characters" คือตัวละครที่มีลักษณะเกิดขึ้นซ้ำๆ กันจนสามารถจัดเข้าเป็นประเภทหนึ่งโดยเฉพาะได้ ก็นับว่าเป็นตัวละครประเภทน้อยลักษณะได้

ตัวละครประเภทนี้ผู้ชมจะเห็นลักษณะอันเป็นตัวแทนธรรมชาติของมนุษย์ในแง่ใดแง่หนึ่งออกมาก ไม่ว่าจะ เป็นในแง่บวกหรือลบก็ตาม ทำให้ผู้ชมเข้าใจตัวละครได้ทันที หยั่งรู้พฤติกรรมและอารมณ์ของตัวละครได้ หากต้องเผชิญกับเหตุการณ์สภาพแวดล้อมนั้นๆ นอกจากนี้ยังสามารถจดจำรำลึกถึงตัวละครได้ตลอดไป ไม่ว่าจะเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด หากเอ่ยถึงตัวละครนั้นๆขึ้นมา

1.2 ตัวละครหลายลักษณะหรือตัวละครซับซ้อน (Round or Complex Characters) คือตัวละครที่มีลักษณะนิสัยหลายๆ ด้านอยู่ในตน ดุมี ชีวิต ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกเหมือนกับเป็นมนุษย์จริงๆ คือมีรัก โลภ โกรธ หลง ดี และเลวอยู่ในตัวเอง ตัวละครประเภทมากลักษณะจะดูเหมือนจริง มีชีวิตชีวากว่าตัวละครประเภทน้อยลักษณะ และสร้างยากกว่า ซับซ้อนกว่า อีกด้วย ผู้ชมไม่สามารถคาดเดาได้ว่า ถ้าอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ ตัวละครควรทำเช่นใด ตรงกันข้ามกับตัวละครประเภทน้อยลักษณะที่แสดงพฤติกรรมซ้ำๆ อยู่ตลอดเวลาจนจัดเป็นสูตรได้นั้น ผู้ชมจะเดาได้ทันทีถ้าถึงสถานการณ์สภาวะแวดล้อมเช่นนั้นตัวละครจะทำเช่นใด

2. การจำแนกประเภทของตัวละคร ตามบุคลิกภาพและพฤติกรรม สามารถจำแนกได้ 2 ประเภทคือ

2.1 ตัวละครประเภทสถิต (Static Character) คือตัวละครที่มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมคงที่ตั้งแต่ต้นจนจบ แม้จะเปลี่ยนประสบการณ์ เหตุการณ์ ภัย หรือ สภาพแวดล้อมก็ตาม

2.2 ตัวละครประเภทพลวัต (Dynamic Character) คือตัวละครที่มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมผันแปรไปตามประสบการณ์ เหตุการณ์ ภัย หรือสภาพแวดล้อม

ตัวละครประเภทสถิตมีประโยชน์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับตัวละครอื่นที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามตัวละครประเภทพลวัตถือได้ว่ามีลักษณะสมจริงกว่าตัวละครประเภทสถิต อีกทั้งกระตุ้นให้ผู้ชมติดตามเรื่องในตอนจบว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตัวละครนั้นๆ ได้ กระจ่างว่า

3. การจำแนกประเภทของตัวละคร ตามความสำคัญของบทบาทที่ปรากฏในเรื่องแยกได้เป็น 3 ประเภทคือ

3.1 ตัวละครเอกหรือตัวละครสำคัญ (Protagonist or Central Character or Main Character or Major Character) คือ ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อเรื่อง และมีความสัมพันธ์กับโครงเรื่องมากที่สุด จึงไม่จำเป็นเสมอไปที่ตัวละครเอกต้องเป็น พระเอก นางเอกเท่านั้น ผู้ร้ายในเรื่องก็จัดเป็นตัวเอกได้ ถ้าบทบาทมีความสำคัญและช่วยในการดำเนินเรื่องมาก

หลักในการพิจารณาตัวละครเอกของเรื่องจึงอยู่ที่ความสำคัญของบทบาท มิใช่อยู่ที่ลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ดีแล้ว แต่โดยภาพรวมแล้วตัวละครสำคัญมากจะเป็นพระเอกหรือนางเอกของเรื่อง

3.2 ตัวละครประกอบ (Minor Character) ได้แก่ ตัวละครที่มีบทบาทไม่มากนัก โดยอาจมีบทบาทไปในทางใดทางหนึ่งของเรื่อง เช่น ช่วยในการดำเนินเรื่อง เสริมตัวละครเอกให้เด่นออกมา บางครั้งอาจช่วยสร้างอารมณ์ขันในเรื่อง ผ่อนคลายความตึงเครียดของเรื่อง ทำให้การดำเนินเรื่องไม่น่าเบื่อ

3.3 ตัวละครขัดแย้งหรือตัวละครฝ่ายตรงข้าม (Antagonist) จะปรากฏในเรื่องที่มีความขัดแย้ง ซึ่งเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ตัวละครต้องแก้ปัญหาหรือเอาชนะอุปสรรคนั้นให้ได้ ตัวละครขัดแย้งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลเสมอไป อาจเป็นธรรมชาติ สัตว์ สิ่งของ สิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์บทละคร

ในการศึกษาเรื่อง "การนำเสนอภาพตัวละครเอกในละครโทรทัศน์" จำเป็นต้องศึกษาถึงกรอบที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ตลอดจนการแบ่งแยกประเภทและเนื้อหาของละคร ตามหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์บทละครของ J.S.R. Goodlad (อ้างถึงใน เพาวิภา ภมรสถิตย์, 2528 : 66-72) ดังนี้

- วิเคราะห์แนวเรื่องของละคร (theme)
- วิเคราะห์สถานการณ์ของเรื่องราวในละคร (setting in which play takes place)

การวิเคราะห์แนวเรื่องของละคร (The Analysis of Themes)

1. Love Theme ละครที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับความรัก เนื้อเรื่องในละครจะเป็นเรื่องของความรัก ไม่ว่าจะความรักระหว่างหนุ่ม-สาว, สามภรรยา หรือนายกับบ่าว โดยจะรวมถึงปัญหาของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วย

ละครประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวชาย-หญิงคู่หนึ่งรักกันได้อย่างไร ความรัก
 จบลงอย่างไร และในความสัมพันธ์ของความรักจะต้องมีอุปสรรคต่างๆ เข้า
 ขวางกัน เช่น พ่อแม่ไม่เห็นด้วย, ความเข้าใจผิดกันเองระหว่างคู่รัก, ความ
 ขัดแย้งกันในเรื่องต่างๆ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอุดมคติมากเกินไป หรืออุปสรรคอื่นๆ
 และถ้าอุปสรรคต่างๆ เหล่านี้ผ่านพ้นไป ความรักก็จะสมปรารถนา แต่ถ้าไม่
 สามารถเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ทั้งคู่ก็จะไม่สมหวังในความรักนั้น และ
 แนวเรื่องความรักนี้ จะรวมถึงความรักในครอบครัวด้วย ไม่ว่าจะเป็นความรัก
 ระหว่างแม่กับลูก พ่อกับลูก หรือความรักระหว่างพ่อแม่ พี่น้องในครอบครัว
 เดียวกัน

2. Morality Theme ละครที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา
 เนื้อเรื่องจะเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากหลักศีลธรรมของสังคม เช่น การ
 ประพฤติชั่ว การทำบาป หรือการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม โดย
 ศีลธรรมในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ เป็นธรรมนิยมหรือเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือ
 กันมาเป็นประเพณีและใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติไม่รวมถึงปรัชญาชีวิต
 และความศรัทธาในการเมือง

ละครจะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการทำความดี ว่าเป็นสิ่งที่
 จำเป็นและเป็นสิ่งที่สังคมปรารถนา หรือแสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลเลือกที่จะ
 กระทำระหว่างความดีกับความชั่วและผลที่บุคคลจะได้รับจากการทำดีและทำชั่วนี้
 รูปแบบของการประพฤติผิดศีลธรรม การทำชั่ว หรือการทำบาป
 นั้นได้แก่ การประกอบอาชญากรรมไม่ว่าจะในเรื่องใด, ความไม่ซื่อสัตย์, การ
 ประพฤติผิดทางเพศ, การตั้งใจที่จะทำร้ายผู้อื่น ฯลฯ รูปแบบของการกระทำดี
 ได้แก่ การไม่ประพฤติผิดกฎหมาย ความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา ฯลฯ ซึ่ง
 รูปแบบของการกระทำนี้ขึ้นอยู่กับหลักศีลธรรมของแต่ละสังคม

3. Idealism Theme ละครที่มีแนวเรื่องประเภทนี้จะแสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีความพยายามที่จะกระทำให้บรรลุในสิ่งที่ตนปรารถนา บุคคล
 ประเภทนี้อาจจะเป็นนักปฏิวัติ, ผู้ที่สนับสนุนระบบการปกครองแบบเก่า, ผู้ที่มี

อุดมการณ์ชาตินิยม, เสรีนิยม เป็นนักบวช หรือเป็นศิลปินก็ได้ ที่สำคัญคือแรง
 จูงใจของเขาหรือความคิดของเขาจะรุนแรงกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม หรือไม่
 เหมือนคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น เขาอาจจะต่อต้านกับหลักศีลธรรมบางอย่าง
 อย่างมากเช่นในฐานะของผู้รักชาติ การฆ่าเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่ถือว่าเป็นบาป
 เพราะเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเทศชาติ

4. Power Theme แนวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ จะเป็นเรื่องของ
 ปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างบุคคล 2 คน หรือ 2 กลุ่มที่มีความต้องการ
 ในสิ่งเดียวกัน เช่น อาณาเขต, ตำแหน่งหน้าที่ หรือการมีอำนาจในการควบคุม
 สถานการณ์ และยังครอบคลุมถึงความขัดแย้งส่วนบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ
 ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งในอุดมการณ์ ความขัดแย้งในสงคราม
 ฯลฯ นอกจากนี้ยังหมายถึงการแสวงหาอำนาจโดยจะต้องต่อสู้กับสิ่งกีดขวาง
 ทั้งหลาย บ่อยครั้งที่การต่อสู้เป็นการใช้กำลัง ใช้ความรุนแรงหรือต่อสู้กับ
 แผนการที่แต่ละฝ่ายใฝ่ฝันหนึ่งวางไว้

5. Career Theme เนื้อเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงความพยายาม
 ของบุคคล เพื่อให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ความพยายามที่จะสร้าง
 สรรค์งานศิลป์ หรือความพยายามในการเลื่อนตำแหน่งการงาน โดยเป้าหมาย
 ของความพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จส่วนตัว ไม่ใช่ความสำเร็จใน
 อุดมการณ์ ความสำเร็จของสถาบันหรือประเทศชาติ โดยจะมีสิ่งกีดขวางในวิถีสู่
 ความสำเร็จ หรือบุคคลจะต้องฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6. Outcast Theme ละครที่มีแนวเรื่องประเภทนี้ เนื้อเรื่องจะ
 เป็นเรื่องของคนที่ดำเนินชีวิตในสังคมผิดแผกจากคนทั่วไป เนื่องจากความพิการ
 ทางร่างกาย เช่น มีรูปร่างหน้าตาน่าเกลียด พิการทางสมอง มีโรคประจำตัว
 หรือเนื่องมาจากสาเหตุทางสังคม เช่น เป็นนักโทษ เป็นเด็กกำพร้า โสเภณี
 หรือเป็นคนผิวดำ โดยเนื้อเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของบุคคลเหล่านี้
 ในสังคม ปฏิกริยาที่เขามีต่อสังคม หรือสังคมปฏิบัติต่อเขาอย่างไร

Classification of Play Setting

หลักในการวิเคราะห์ ได้จำแนกชนชั้นออกเป็น 4 ประเภท

1. Upper/Upper-middle class settings ชนชั้นสูง/ชนชั้นกลางค่อนข้างสูง
2. Middle class settings ชนชั้นกลาง
3. Lower-middle/Working class settings ชนชั้นกลางค่อนข้างต่ำ/ชนชั้นต่ำ
4. Other settings ได้แก่ในกรณีที่ไม่สามารถจะจัดเข้าใน 3 ประเภทได้

อริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของบทละครว่า จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้ (มาณวิภา ตันติสุภฤต, 2528 : 135-139)

1. เค้าโครงเรื่อง (Plot) หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละครอย่างมีเหตุผล และจุดหมายปลายทาง

2. ตัวละครและการวางลักษณะนิสัยตัวละคร (Character and Characterization) ตัวละครคือ ผู้กระทำและผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละคร การวางลักษณะนิสัยตัวละคร คือการที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครมีลักษณะนิสัยอย่างไร ตามความเหมาะสมของเรื่องราวที่เสนอ ตัวละครแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

- 2.1 ตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว (Typed Character) คือตัวละครที่สามารถมองเห็นได้แต่เพียงด้านเดียว ไม่ว่าจะอยู่ในบทละครเรื่องใด ก็มักจะมีลักษณะนิสัยคล้ายๆ กัน และมักจะกระทำในสิ่งที่ผู้ชมได้คาดหมายไว้

- 2.2 ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน (Well-rounded Character) มีลักษณะคล้ายชีวิตของคนจริงๆ มีทั้งส่วนดีส่วนเสีย ส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาทางด้านนิสัยใจคอ เนื่องจากผลกระทบของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดในละคร

3. ความคิด (Thought) คือจุดมุ่งหมายหรือความหมายของเรื่อง หรือนิยมใช้คำว่า "แก่น" (Theme) ของเรื่อง คือละครเรื่องนั้นพูดถึงอะไร และพูดถึงเรื่องนั้นว่าอย่างไร

4. การให้ภาษา (Diction) คือ การถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางคำพูดของตัวละคร หรือบทสนทนา

5. เพลง (Song)

6. ภาพ (Spectacle)

แนวคิดเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน

ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนของ ตะวันตมมี 2 ทฤษฎีใหญ่ คือทฤษฎีแรกเสนอว่า ความเป็นจริงในสังคมมี ปรากฏอยู่แล้ว สื่อเพียงแต่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความเป็นจริงเหล่านั้นอย่างเที่ยงตรง ในแง่นี้สื่อจึงทำหน้าที่คล้ายกระจกสะท้อนความเป็นจริง ส่วนทฤษฎีที่สอง เสนอว่า ความเป็นจริงในสังคมเป็นสิ่งที่สื่อสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ เนื้อหาของสื่อจึงอาจเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง และสื่อมีแนวโน้มที่จะไม่เสนอเนื้อหาที่ขัดกับคุณค่าหรือค่านิยมของสังคม

การศึกษาเรื่อง "การนำเสนอภาพตัวละครเอกในละครโทรทัศน์" จะใช้ทฤษฎีที่สองโดย ชาร์ลส์ ไรท์ [Charles Wright 1986 : 133 อ้างถึง ในจรินทร์ เลิศจิระประเสริฐ, 2535 : 10] ได้เสนอทัศนะเรื่องสื่อมวลชน ปลุกฝังหรือสร้างความเป็นจริงในสังคมให้อยู่ในโลกทัศน์ของผู้รับสาร โดยการนำเสนอภาพที่มีมิติต่างๆ เหล่านี้คือ

1. What is สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ให้ค่านิยามว่าอะไรเป็นอะไร
2. What is important สื่อมวลชนจะเป็นตัวบอกว่าอะไรคือสิ่งสำคัญ
3. What is right สื่อมวลชนจะเป็นผู้ระบุมาตรฐานของความถูกต้อง เช่น ใคร อะไร สำหรับใคร

4. What is related to what สื่อมวลชนจะเป็นผู้ให้คำอธิบายว่าอะไรเกี่ยวข้องกับอะไร

แนวคิดเรื่อง การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชนของ ชาร์ลส์ ไครท์ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องดัชนีทางวัฒนธรรม ของเกิร์บเนอร์ จากสำนักดัชนีทางวัฒนธรรม ดังนี้

แนวคิดเรื่องดัชนีทางวัฒนธรรม (Cultural Indicators)

เนื้อหาของสื่อมวลชน เป็นแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งในการศึกษาเข้าถึงวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ ดังนั้นสำนักคิดทางวิชาการหลายสำนักจึงได้พยายาม นำเนื้อหาของสื่อมวลชนมาทำการวิเคราะห์ กลุ่มหนึ่งในจำนวนนี้ก็คือ สำนักดัชนีทางวัฒนธรรม (Cultural Indicators) ซึ่งมีเป้าหมายหลักของการวิเคราะห์คือ การทดสอบข้อเสนอดังกล่าว เกี่ยวกับผลของสื่อเมื่อเวลาล่วงผ่านไป นอกจากนี้ยังสามารถใช้วิธีการดังกล่าว ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสังคมและวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ได้อีกด้วย

Gerbner ได้เป็นผู้นำแนวความคิดเรื่องดัชนีทางวัฒนธรรมเข้ามาใช้ศึกษาในกรณีของความรุนแรงทางโทรทัศน์ เขาได้สนใจศึกษาตัวสารจากโทรทัศน์ ซึ่งถูกผลิตขึ้นอย่างเป็นอุตสาหกรรม ว่าตัวสารเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของเรา เขาเสนอว่า หากเราต้องการที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงตัวสารทางโทรทัศน์นั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาตัวสารนี้ใน 4 มิติ ด้วยกันคือ

1. สิ่งที่ปรากฏ (Existence) คือการหาคำตอบว่าสิ่งที่สื่อมวลชนได้เสนอปรากฏสู่สายตาผู้รับคืออะไรบ้าง และเนื้อหาอะไร จำนวนมากน้อยบ่อยครั้งเท่าไร ที่ถูกเสนอต่อผู้รับ เหล่านี้คือคำถามที่มีมตินี้ต้องการจะศึกษาหาคำตอบ

2. การจัดลำดับความสำคัญ (Priorities) คือการต้องการทราบว่าอะไร คือสิ่งที่เนื้อหาจากสื่อมวลชนนั้นได้ให้ความสำคัญมากที่สุด หรือเป็นหลักของการนำเสนอเนื้อหา

3. คุณค่า (Values) คือต้องการทราบว่าการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า ซึ่งแฝงเร้นอยู่ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับระบบสารทางวัฒนธรรมนั้นมีอะไรบ้าง

4. ความสัมพันธ์ (Relationships) คือต้องการหาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ในตัวสาร รวมทั้งต้องการทราบความหมายทางโครงสร้างของตัวสารนั้นด้วย

นักวิเคราะห์เนื้อหาสื่อมวลชนในยุคแรกๆ นั้น มักมุ่งที่จะศึกษาในมิติที่ 1 และ 2 เป็นหลัก แม้ว่าที่จริงแล้ว การค้นหาคำตอบในมิติที่ 3 คือเรื่องของคุณค่า และการตัดสินใจคุณค่าต่างๆ นั้น จะสามารถนำไปสู่การค้นหาความหมายที่แอบแฝง (Latent Meaning) ในเนื้อหาของสื่อมวลชนได้ชัดเจนกว่าก็ตาม แต่สิ่งที่ Gerbner และคณะของเขาพยายามที่จะทำก็คือ ความพยายามที่จะศึกษาตัวสารในทั้ง 4 มิติให้ครบถ้วน ด้วยวิธีการนำโลกแห่งสัญลักษณ์ของโทรทัศน์ (symbolic world of television) มาสัมพันธ์กับโลกสังคมของความเป็นจริง (social world of reality) ด้วยการจับบันทึกเพื่อหาความแตกต่างในทางชนิด (difference in kind) ระหว่างโลกทั้งสอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา แก้วเทพ (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "มิติด้านอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย" เพื่อประกอบการสัมมนาเรื่อง "สื่อมวลชนในสังคมไทย สถานภาพและแนวโน้มในทศวรรษที่ 1990" การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์หลายๆ ประเภท เช่น ละครรักๆ ใคร่ๆ ละครชีวิตครอบครัว ตลก ละครบู๊ ละครประเภทผีหรือไสยศาสตร์ ฯลฯ โดยใช้แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ของนักคิดสำคัญๆ หลายท่านเป็นตัวนำในการวิเคราะห์ เช่น แนวคิดเรื่องหน้าที่ของอุดมการณ์ในการธำรงรักษาสภาพสังคมที่เป็นอยู่ของ อัน

โตนิโอ กรัสมชี (Antonio Gramsci) แนวคิดเรื่องกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของอัลธุสแซร์ (Althusser) และการแยกประเภทอุดมการณ์ขององซาร์ (Ansart) ซึ่งแยกอุดมการณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ อุดมการณ์ทางการเมือง (political Ideology) อุดมการณ์ทางสังคม (social Ideology) ซึ่งก็คือคุณค่าและค่านิยมต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลและสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น ความกตัญญู การเคารพผู้อาวุโส ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวว่า เนื้อหาในละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่จะสอนอุดมการณ์ทางสังคมมากที่สุด เช่น "เป็นคนดีต้องไม่ชโมย" "เกิดเป็นหญิงต้องรักเดียวใจเดียว" เป็นต้น อุดมการณ์ประเภทสุดท้ายคืออุดมการณ์ของสังคม (Ideology of society) ผู้วิจัยได้ประยุกต์เอาหลักทางสื่อมวลชนที่ระบุถึงหน้าที่ด้านอุดมการณ์มาวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ว่ามีหน้าที่ด้านอุดมการณ์คือ

1. เป็นผู้บอกว่าจะอะไรเป็นอะไร เช่น ถ้าเกิดเป็นผู้หญิงยากจนในชนบท จะต้องเป็นหญิงที่เจียมเนื้อเจียมตัว เป็นต้น
2. เป็นผู้บอกว่าจะอะไรควรเป็นอะไร เช่น ถ้าเกิดเป็นผู้หญิงควรจะทำหน้าที่เป็นเมียและแม่มากกว่าจะเป็นนักการเมือง เกิดเป็นผู้หญิงแม้จะเก่งกล้าอย่างไร ก็ไม่ควรที่จะเก่งกล้าเกินหน้าผู้ชายบางคน (อาจจะฉลาดกว่าผู้ชายที่เป็นผู้ร้าย แต่จะเก่งกว่าผู้ชายที่เป็นพระเอกไม่ได้) เป็นต้น
3. เป็นผู้บอกว่าจะอะไรเกี่ยวข้องกับอะไร เช่น เพราะนางล่าของทำตัวไม่เหมาะสมสำหรับเพศหญิง เช่น กินเหล้าเมายา (ซึ่งเป็นเรื่องของผู้ชาย) จึงต้องมีขนาดตกต่ำ เป็นต้น

เพาวิภา ภมรสถิตย์ (2528) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาละครโทรทัศน์ในแง่ของความสัมพันธ์กับสังคมไทยว่ามีบทบาทต่อกันอย่างไร การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์สังคม อาศัยแนวคิดทางสังคมวิทยาในการมองและวิเคราะห์ปัญหา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาก็คือบทละครโทรทัศน์ที่ยังปรากฏอยู่ในช่วงปีพ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นปีที่มีละครโทรทัศน์เป็นครั้งแรกจนถึงปีพ.ศ. 2516 เป็นระยะเวลา 19 ปี และการศึกษาจากนิตยสารรายเดือนของสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายผลิตรายการ ผู้ผลิตบทละคร

และนักแสดง ในช่วงเวลาดังกล่าวเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็ศึกษาสภาพสังคมไทยในช่วงเวลานั้น จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ ผลของการวิจัยพบว่าตลอดช่วงระยะเวลา 19 ปี ละครโทรทัศน์มีความสัมพันธ์และมีบทบาทกับสังคมไทย ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในด้านการเมืองละครโทรทัศน์เป็นเครื่องมือของผู้ปกครองในการสร้างความมั่นคง ในการปกครองประเทศและสร้างสังคมให้ดีขึ้น ละครโทรทัศน์ถูกใช้เป็นสื่อระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เนื่องจากคุณสมบัติของละครประสิทธิภาพของโทรทัศน์ และความนิยมที่ประชาชนมีให้กับละคร รัฐบาลจึงเห็นความสำคัญของละครโทรทัศน์ว่า สามารถเป็นตัวแทนในการสื่อเรื่องราวต่างๆ ให้ประชาชนรับรู้โดยไม่รู้ตัว ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้อุปถัมภ์รายการและผู้ชมมีส่วนกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของละครโทรทัศน์ ภาวะทางเศรษฐกิจมีส่วนกำหนดทิศทางในการจัดทำละครของคณะละครและรสนิยมของคนดู แต่ไม่ว่าละครโทรทัศน์จะมีเนื้อหาและรูปแบบใด จะต้องไม่ขัดกับหลักเกณฑ์และข้อบังคับของสถานี ละครโทรทัศน์ในช่วง 19 ปีนี้ จึงอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ปกครองประเทศ ซึ่งใช้ละครโทรทัศน์ช่วยชี้แนะสังคมในด้านศีลธรรมจรรยา ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อยมากกว่าจะช่วยชี้แนะสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

จรินทร์ เลิศจิระประเสริฐ (2535) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาวิเคราะห์อาชีพของสตรีในละครโทรทัศน์ อาศัยแนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชนในการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือ ละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศช่วงหลังข่าว ในช่วงเดือนมกราคม - เมษายน 2532 จำนวน 10 เรื่อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบประเภทอาชีพ การนำเสนอและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ในการกำหนดประเภทอาชีพ และลักษณะการนำเสนอ ผลการศึกษาสรุปรูปได้ว่า อาชีพของตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นอาชีพบริการ ซึ่งได้แก่อาชีพแม่บ้าน คนรับใช้ เลขานุการ ประชาสัมพันธ์โรงแรม แม้จะมีตัวละครหญิงประกอบอาชีพระดับบริหารในระดับผู้จัดการบริษัท และระดับกรรมการผู้จัดการโรงแรม แต่ก็ยังเป็นตัวละครหญิงบทบาทสมทบ ที่ไม่มีความสำคัญ

กับโครงเรื่อง นอกจากนี้ยังถูกนำเสนอในลักษณะที่ไม่น่าปรารถนา 'คือเป็นหญิง
เจ้าอารมณ์ จุกจิกจู้จี้ เมื่อเทียบกับตัวละครชาย ไม่ว่าจะเป็นตัวละครบทบาท
หลักหรือบทบาทสมทบ ล้วนเป็นอาชีพที่มีเกียรติภูมิสูง ได้แก่ อาชีพ แพทย์ เจ้า
ของเหมือง เจ้าของไร่ ข้าราชการระดับสูง ฯลฯ อาชีพของสตรีในละคร
โทรทัศน์จึงมีประเภทอาชีพที่จำกัด (limited) และตายตัว (stereotype)
ซึ่งเมื่อเทียบกับความเป็นจริง ที่สตรีทำงานหลากหลาย ในทุกประเภทเคียงบ่า
เคียงไหล่กับชายแล้ว การนำเสนอของละครโทรทัศน์ในช่วงที่ศึกษา จึงเป็นการ
เดินตามหลังความเป็นจริง

งานวิจัยของต่างประเทศ

เดบอราห์ แฮสเคล (Deborah Haskell 1979 : 191-196)
วิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในรายการโทรทัศน์ prime-time (The
Depiction of Women in Leading Roles in Prime Time
Television) โดยศึกษาจากภาพยนตร์และละคร 13 เรื่องที่ออกอากาศใน
เดือนกรกฎาคมและสิงหาคม ปีค.ศ. 1977 โดยดูเรื่องละ 5 ตอน แฮสเคลนำ
วิธีการของทูโร (Turow) มาเป็นดัชนีในการแบ่งประเภทของแก่นเรื่องและ
บทสนทนา 3 ประเภทคือ เรื่องแบบผู้ชาย ได้แก่ เรื่องประเภทธุรกิจ กฎหมาย
รัฐบาล อาชญากรรม เรื่องแบบผู้หญิง ได้แก่ เรื่องความรัก ครอบครัว บ้าน
ปัญหาส่วนตัว และศิลปะและเรื่องแบบต่างๆ ไป ได้แก่ เรื่องทั่วไประหว่างตัวละคร
และบุคคลที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า มีการเสนอภาพผู้หญิงในรายการโทรทัศน์ที่
ศึกษา ดีกว่าในอดีตที่เสนอในแง่ของวัตถุทางเพศและเป็นคนรับใช้ของผู้ชาย
กล่าวคือ 3 ใน 4 ของตัวละครเอกหญิงมีงานทำ และมีอาชีพที่เคยเป็นอาชีพ
ของผู้ชายมาก่อน เช่น ตำรวจ นักกฎหมาย แพทย์ และผู้จัดการ มีการนำเสนอ
จากที่ผู้หญิงออกคำสั่งแก่ชาย ตัวละครหญิงเหล่านี้ล้วนเป็นชนชั้นกลาง ตั้งแต่
ระดับต่ำถึงระดับกลาง ตัวละครหญิงที่แต่งงานแล้วส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน ส่วน
หนึ่งเป็นหม้ายหรือหย่า และมีลูกติด และต้องรับผิดชอบครอบครัวโดยลำพัง แม้
ตัวละครหญิงจะมีงานทำ แต่แก่นเรื่องและบทสนทนาส่วนใหญ่เป็น เรื่องแบบผู้หญิง

เช่น การแต่งงาน การหย่า การมีนัดกับชายและการแต่งตัว

แนนซี ซินฮอเรียลลี (Nancy Signorielli 1982 : 585-597) ศึกษาสถานภาพการแต่งงาน ของตัวละครเอกในละครโทรทัศน์ (Marital Status in Television Drama : A Case of Reduced Option) โดยศึกษามาจากรายการ prime time อันได้แก่ ภาพยนตร์โทรทัศน์และการ์ตูนเรื่องยาวของสถานี ABC, CBS และ NBC เพียง 1 สัปดาห์ ในฤดูใบไม้ร่วง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975-1977 และรายการ prime time อีก 1 สัปดาห์ ในฤดูใบไม้ผลิของปี ค.ศ. 1975 และ 1976 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 7 สัปดาห์ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 447 ตอน ผลการวิจัยพบว่า แก่นเรื่องของรายการเหล่านี้เป็นเรื่องครอบครัว การแต่งงาน และความรัก และนำเสนอให้เป็นเรื่องของตัวละครหญิง สถานภาพการแต่งงาน จะทำให้ตัวละครหญิงแตกต่างกัน กล่าวคือ หญิงที่แต่งงานแล้วจะมีลักษณะตายตัว (stereotype) แบบดั้งเดิม (traditional) มากที่สุด คือมีลูก ทำงานบ้าน ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องความรัก ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรุนแรงและมักจะไม่มีอาชีพ คุณลักษณะของหญิงที่แต่งงานแล้ว คือเป็นผู้หญิงรักสงบ ค่อนข้างมีความสุข มีเสน่ห์ ฉลาด และกินเอง ส่วนหญิงโสดจะนำเสนอในลักษณะแบบดั้งเดิมเช่นกัน คืออายุอ่อน ยังไม่มีลูก มักจะมีงานทำและเป็นอาชีพแบบผู้หญิง คือ พยาบาล เลขานุการ พนักงานเสิร์ฟ ตัวละครหญิงโสดจะมีโอกาสเกี่ยวข้องกับเรื่องความรุนแรงมากกว่า และคุณลักษณะของหญิงโสด คือมีความน่าสนใจ น่าดึงดูดทางเพศ กินเอง ฉลาดและเป็นผู้หญิงมากกว่าหญิงประเภทอื่นๆ หญิงที่เคยแต่งงานมาแล้วจะถูกนำเสนอในลักษณะดั้งเดิมที่น้อยกว่าแต่ในลักษณะที่ไม่น่าปรารถนา คือ มีอายุ มีงานทำ มีลูก ต้องทำงานบ้านไม่ยุ่งเกี่ยวในเรื่องความรัก คิดว่าชีวิตครอบครัวไม่สำคัญเหมือนหญิงที่แต่งงานคิด คุณลักษณะของหญิงกลุ่มนี้คือ ไม่มีลักษณะน่าดึงดูดทางเพศ ค่อนข้างไม่มีความสุข เห็นแก่ตัว และไม่เป็นผู้หญิงเหมือนหญิงกลุ่มอื่น

ส่วนตัวละครชายทั้งที่เคยแต่งงานแล้ว และที่ไม่เคยแต่งงาน ไม่มีความแตกต่างกัน ตัวละครชายโสดจะนำเสนอในลักษณะอายุอ่อนกว่า แข็งแรง ฉลาด ตัวละครชายส่วนใหญ่มีอาชีพที่มีสถานภาพสูง เช่น แพทย์ นักกฎหมาย ตำรวจ ฯลฯ ผู้วิจัยสรุปว่าโดยรวมแล้ว โทรทัศน์เสนอการเป็นโสดและการ

แต่งงานในด้านดี ต่างกันที่ตัวละครหญิงที่แต่งงานแล้วจะมีโอกาสน้อยกว่า มีชีวิต
อยู่แต่ในครอบครัว และถูกเสนอในลักษณะไม่สามารถจะประสบความสำเร็จใน
ชีวิตการทำงาน